

عنوان مقاله:

تحلیل گفتمان انتقادی آثار فخرالدین عراقی

محل انتشار:

پژوهشنامه ی متون ادبی دوره ی عراقی، دوره 4، شماره 3 (سال: 1402)

تعداد صفحات اصل مقاله: 31

نویسندگان:

حمیدرضا خان محمدی - دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه قم، قم، ایران.

محمود مهرآوران - دانشیار زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه قم، قم، ایران

خلاصه مقاله:

فخرالدین عراقی شاعر عارف سده هفتم، اشعار و لمعات خود را با درون‌مایه عشق سروده و نگاشته است. این پژوهش به روش تحلیل گفتمان انتقادی نرم‌ن فرکلاف، غزلیات، رباعیات، عشاق نامه و لمعات عراقی را در سه سطح توصیف، تفسیر و تبیین کاویده و در پی آن است که بداند عراقی تحت تاثیر کدام گفتمان‌ها و سوبه‌های قدرت قرار دارد و سهم او در بازتولید یا مبارزه با آن‌ها چه میزان است. از این رو در سطح توصیف پس از یافتن سر نخ گفتمان‌ها، به کمک آن‌ها به گفتمان‌کاوی و تاثیر و تاثر عراقی پرداخته ایم. در شعر عراقی، پرکاربردترین واژه و مضمون، عشق است. حاکمیت جملات مجهول از بی‌صدایی عاشق و میدان‌داری عشق خبر می‌دهد. پررنگ‌ترین نمود عشقش، «درد فراق» است. عراقی، تحت حاکمیت ضمیر «توی» (معشوق) نامعین است که «من» او را تابعی از «او» (معشوق) کرده است. در بافت موقعیتی، هجوم مغول و ظهور ابن عربی، علمی و عملی و علنی‌ترشدن گفتمان عراقی را در پی داشت و بستری شد تا بی‌محاباتر، از عشق به معشوق ازلی، دم زند و جان‌مایه شعر، به‌ویژه لمعات را بر پایه وحدت وجود نهد. در بینامتنی، تحت تاثیر گفتمان آیاتی از قرآن، اندیشه‌های وحدت وجودی ابن عربی و جمال‌گرایانی چون احمد غزالی است. در قلندرمنشی، با تهور بیشتر میراث‌دار سنایی و عطار است. بنیادی‌ترین نظرگاه تقابلی عراقی، گفتمان عشق محور در برابر زهدمدار است. همین رویه به دلیل ماهیت انفعالی زبان و بیانش، در راستای تثبیت ساختار نهاد قدرت حاکم عمل کرده است.

کلمات کلیدی:

تحلیل گفتمان انتقادی، فرکلاف، شعر عراقی، عشق، عرفان

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1876506>

